

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno studenta/studentky: Lucie Černíková.....

Název práce: Analýza vývoje životní úrovně v Československu v letech 1945–1989.....

Jméno oponenta práce: Ing. Zdenka Johnson, Ph.D.....

	1	2	3	4
Hodnocení tématu samého (bez ohledu na studenta):				
1.1 Nakolik je téma práce aktuální a významné?	☐	☒	☐	☐
1.2 Jak náročné je téma na teoretické znalosti?	☐	☒	☐	☐
1.3 Jak náročné je téma na praktické zkušenosti či práci v terénu?	☐	☒	☐	☐
1.4 Nakolik je dostupnost podkladových materiálů obtížná?	☐	☒	☐	☐

Slovní hodnocení (několik vět), zejména:

Některé části tohoto oponentského posudku se shodují s prvním oponentským posudkem ze dne 4. 6. 2019.

Bod 1.1: Téma analýzy životní úrovně v Československu v období socialismu je podnětné a zajímavé. V autorčině pojetí se může jednat o ojedinělý příspěvek k výzkumu dané problematiky. Oceňuji originální pojetí tématu nejen kvůli dlouhému období zkoumání, ale také teritoriální komparaci české a slovenské části země.

Popř. ostatní:

Bod 1.2: Autorka by měla chápat hospodářský, politický a společenský vývoj v uvažovaném období, a zároveň rozumět i územním rozdílům v rámci Československa. Autorka má vlastně provést dvojí komparaci mezi dvěma období a dvěma územími. Zpracování bakalářské práce je tak náročnější, čemuž by měla odpovídat i hloubka a šíře analýzy, což je zajistit adekvátním množstvím kvalitní primární i sekundární literatury.

Body 1.3 a 1.4: Zpracování tématu není přehnaně náročné na praktické zkušenosti nebo práci v terénu. Při zkoumání tématu by jistě měly být využity klíčové odborné publikace a studie a také dobové prameny, které poskytují tehdejší, hojně diskutovaný náhled na sociálně-ekonomický vývoj. Téma je rovněž náročné na původní statistické údaje, které ovšem lze nalézt v oficiálních statistických ročenkách, popř. v rámci kratšího archivního výzkumu.

2. Hodnocení struktury a logické provázanosti práce:

2.1 Nakolik je struktura práce logická a přehledná?	☐	☐	☒	☐
2.2 Nakolik využívá autor aktuálních a vhodných pramenů?	☐	☐	☒	☐
2.3 Jak vhodně zvolil autor metody ve vztahu k tématu?	☐	☒	☐	☐
2.4 Nakolik dostatečně a funkčně autor vybavil práci zejména nepřevzatými grafy, tabulkami, daty, přílohami apod.?	☐	☐	☒	☐

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.

Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.

2.5 Jaká je úroveň vzájemné kompatibility mezi prvky základní
linie práce: téma – zadání práce – cíl – struktura – závěry?

☐ ☐ ☒ ☐

Slovní hodnocení (několik vět), zejména:

Bod 2.1: Oproti minulé verzi bakalářské práce z června 2019 byla struktura práce drobně upravena a rozčleněna na 3 kapitoly. Původně práce obsahovala pouze 2 kapitoly. Obsah na začátku práce nekoresponduje s následujícím textem. Dle obsahu Kapitola 1 nemá název, podkapitola 1.2 neexistuje, podkapitola 1.4 opět neexistuje. V textu pak tyto kapitoly existují. Autorka zřejmě zapomněla aktualizovat obsah. Nově vytvořená třetí kapitola je zbytečně velmi rozsáhlá a pokrývá 40 stran textu. Svou obsáhlostí se stává nepřehlednou a navíc její název neodpovídá vlastnímu obsahu. Kapitola 3 je nazvána Analýza příjmů domácností, avšak autorka se v ní věnuje i dalším aspektům životní úrovně. Konkrétně se jedná o spotřebu domácností a analýzu veřejných služeb. Tyto další aspekty by měly být samostatnými kapitolami. Autorka z textu a částečně ani z obsahu neodstranila explicitní rozdělení práce na teoretickou a praktickou část, ačkoli jsem to v minulém posudku vytkla.

Bod 2.5: Jednotlivé prvky stále nejsou mezi sebou zcela kompatibilní. V tomto případě autorka svévolně změnila název své práce z původního a schváleného „Analýza vývoje životní úrovně v Československu v letech 1945–1989“ na aktuální „Životní úroveň v Československu v letech 1945–1989. Nerozumím této změně, když v InSIS i ve schváleném zadání práce figuruje původní název. Stejně jako v minulém posudku, lze konstatovat, že text práce koresponduje se zadáním práce, stejně tak i cíle. Struktura, jakkoli chaotická, také v podstatě odpovídá předcházejícím prvkům. Stále ovšem mám zásadní výhrady k nedostatečně argumentačně podloženým závěrům práce (viz část 3).

Popř. ostatní:

Bod 2.2: Stejně jako v minulé verzi bakalářské práce mě autorka nepřesvědčila, že při zpracování práce využila dostatečné množství kvalitní primární a sekundární literatury, na základě jejíhož studia by získala dostatečně hluboké znalosti o problematice. Seznam literatury v tomto případě odpovídá více jak 5 stranám, což je v pořádku. Autorka však seznam doplnila o ne vždy vhodné a odborné tituly. Autorka doplnila zahraniční literaturu, jednu dodatečnou studii, ta se ovšem stejně jako ta již uvádění primárně nevěnuje Československu, nýbrž Sovětskému svazu. Jak jsem uváděla v minulém posudku, autorka nepracuje se zahraniční literaturou, která by danému československému tématu dodala další vhled. Proč v práci absentují klíčové práce například od Martina Myanta? Totéž platí i o opětovném nezařazení širšího spektra dobových pramenů, kde autorka mohla získat dodatečné informace a data pro svoji analýzu (zejména pro poválečné období). Podobně absentují současné, aktuální odborné studie zabývající se konkrétně touto problematikou. Místo nich autorka zařadila přehledové knihy typu Dějiny zemí koruny české, diplomovou práci, vysokoškolská skripta nebo neoborné internetové zdroje.

Bod 2.3: Autorka zvolila vhodné metodologické nástroje ke zpracování tématu. Oceňuji, že autorka svá metodologická východiska v úvodu představila. Na mou radu autorka sloučila podkapitolu 1.5 Metodologie s úvodem. Nerozumím ovšem obecnému termínu metody studia v úvodu a abstraktu, tyto metody by měly být konkretizovány. Postup řešení je stále problematický a bohužel musím konstatovat, že nadále mám několik zásadních výhrad (viz část 3).

Bod 2.4: V práci je uvedeno 19 tabulek (obsahujících pětileté průměry vybraných indikátorů), to je počet odpovídající bakalářské práci. Autorka upravila tabulky na základě předchozího

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.

Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.

oponentského posudku a původních 39 tabulek snížila na takřka polovinu, text tak působí obsahově sevřeněji. Autorka navíc vytvořila 19 grafů, které na rozdíl od tabulek obsahují jednotlivé roční údaje (tedy do grafu 14, od grafu 15 se jedná o kopie dat z tabulek a grafy tak nepřinášejí dodatečnou hodnotu). V tabulkách i grafech se vyskytují nepřesnosti. V tabulce 7 a grafu 7 nerozumím tak nízkým hodnotám, je to přepočet na osobu? Dále nerozumím jednotkám v tabulce 8 a grafu 8, jak mohou být průměrné údaje nákupu automobilů v ks v desetinných číslech, opět s jedná o přepočet? V tabulce 14 a grafu 14 jsou nesprávné jednotky. V části 3.3.7 analýza veřejných služeb absentují v tabulkách i grafech jednotky. Tabulky a grafy jsou vytvořeny autorkou, tvoří je údaje přejaté ze statistických zdrojů a vlastní výpočty.

3. Hodnocení kvality textu práce:

3.1 Jak hluboce a kvalitně autor téma analyzoval?	☐	☐	☒	☐
3.2 Zformuloval autor cíl práce jasně a logicky strukturovaně?	☒	☐	☐	☐
3.3 Nakolik autor naplnil vytčený cíl práce a schválené zadání práce, jehož je cíl součástí?	☐	☐	☒	☐
3.4 Jak hluboce a kvalitně autor zpracoval teoretickou část práce?	☐	☐	☐	☒
3.5 Jak hluboce a kvalitně autor zpracoval praktickou, resp. analytickou část práce?	☐	☐	☐	☒
3.6 Nakolik jsou závěry práce logicky strukturované a kvalitní a jakou obsahují míru přidané hodnoty?	☐	☐	☒	☐

Slovní hodnocení (několik vět), zejména:

Bod 3.2: Cíle práce, tedy dvě vědecké hypotézy spočívající v tvrzeních, že „dva porovnávané časové úseky se ve vývoji životní úrovně navzájem lišily, a to zejména v rychlosti konvergence životní úrovně v obou částech státu“ a „v Československu vývoji příjmů domácností v čase úměrně odpovídala úroveň dostupných veřejných služeb“ a dílčí výzkumné otázky, byly adekvátně zvoleny a zformulovány v úvodu a podkapitole 1.5 a odpovídají jejímu zadání.

Bod 3.3: Stanovené cíle práce nebyly dle mého názoru uspokojivě splněny. Jsem toho názoru, že autorka stále neprovedla hlubší, důkladnější a zejména srozumitelnou analýzu zvolené problematiky.

Bod 3.4: Za teoretickou část práce považuji kapitoly 1 a 2, v nichž je zpracována obecná koncepce centrálně plánované ekonomiky, definice a měření životní úrovně, výchozí ekonomické a politické podmínky, dále stručně hospodářský vývoj v daném období. V minulém posudku jsem navrhovala, aby podkapitola 1.1 o centrálně plánované ekonomice byla zpracována s důrazem na téma životní úrovně, což autorka napravila. Podkapitoly 1.3 Životní úroveň a 1.4 Ukazatelé životní úrovně opět neobsahují dobový kontext, tedy chápání daných proměnných v prostředí a době socialismu. Spíše dominuje současný pohled, který ovšem nemá význam. Kapitola 2 Československo v kontextu hospodářského vývoje po roce 1945 je obsahově nevyvážená, zbytečně se věnuje předválečným, ale i poválečným aspektům na úkor stěžejního období 1945–1989 (a zejména s ohledem na data po roce 1950). Druhé období let 1969–1989 je reflektováno v rozsahu pouhých třech odstavců, z toho 80. letům jsou věnovány poslední tři vágní věty.

Stejně jako v minulé verzi i nyní autorka v kontextu 70. let zcela opomíjí pojmy jako společenská smlouva, pseudo-konzumní společnost, autorka se nevěnuje významu sociálních

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.

Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.

dávek atd. Z textu nejen kapitoly 2, ale i kapitoly 3 stále není jasné, zda autorka ovládá rámcové charakteristiky vývoje v Československu a dokáže správně rozklíčovat faktory formující životní úroveň v Československu.

Bod 3.5: Za analytičtější lze považovat kapitolu 3, kde autorka sleduje vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně – příjmy domácností, spotřebu domácností a úroveň veřejných služeb. Příslušné ukazatele jsou opět nešťastně deflovány pomocí kalkulačky inflace dostupné na Peníze.cz. Jak jsem doporučovala v minulém posudku, autorka měla sama provést přepočet pomocí cenových indexů dostupných ve statistických ročenkách (například Historická statistická ročenka). Pozitivně hodnotím, že autorka zřehlednila tabulky a zpracovala roční údaje do grafů. Rovněž autorka předradila text před související tabulku. Dříve to bylo nelogicky opačně.

Dovolím si citovat ze svého prvního posudku „Nejzásadnějším problémem analytické práce je ovšem de facto strohý popis změn vybraných ukazatelů bez důkladnějšího hledání faktorů jejich vývoje. Autorka zřejmě nedisponuje dostatečným objemem znalostí, aby tyto faktory mohla nalézt (viz nedostatečný seznam literatury). Pokud některé faktory autorka uvádí, jedná se o nekonkrétní, resp. příliš obecná tvrzení typu vyšší hospodářský růst či vývoj v RVHP. Jelikož hospodářský vývoj není v dostatečné míře popsán dříve, autorka nemá, jak ani tuto argumentaci podložit. Autorka prakticky opomíjí obecné i dílčí vnitřní ekonomické příčiny vývoje daných ukazatelů (sociální transfery, míru zdanění, nasávání zahraničního dovozu atd.). V případě spotřeby domácností by bylo vhodné ukázat proměnu její struktury v čase, zda existoval posun k „luxusnější“ segmentům spotřeby, a tedy posunu i v životní úrovni. V samotném popisu konvergence obou území autorka nezvažuje faktory rychlejší konvergence nebo divergence.“ Všechny tyto mé výtky a argumenty jsou stále platné a autorka se rozhodla svůj text dle těchto výtek neopravit.

Stejně jako v minulé verzi mám stále pochyby o vědecké erudici autorky v daném tématu. V části 3.3.7 Analýza veřejných služeb, ale i v závěru práce autorka několikrát uvádí, že uvažované veřejné služby byly poskytovány bezplatně, které to jsou konkrétně? Počítá se tam analyzovaná kultura nebo bydlení? Na s. 51 autorka tvrdí „Období normalizace vedlo ke snížení úrovně řízení státu ve všech složkách jeho činnosti, ekonomikou počínaje a politickým vedením konče.“ – skutečně snížení? Problematickou částí práce je opět závěr, kde je mimo jiné uvedeno „V bakalářské práci bylo konkrétně vybráno časové období od roku 1945 do roku 1989, kdy Československo získalo svou nezávislost. Jedná se tedy o celé období podřízenosti Československé republiky SSSR a začlenění do Východního bloku.“ – o jaké nezávislosti autorka hovoří? Období let 1945–1989 je obdobím podřízenosti SSSR? „Rok 1968 se jeví jako zásadní v dalším vývoji samotného Československa, neboť z důvodu stagnace ekonomiky se začalo hovořit o nutnosti ekonomické reformy a došlo k výměně A. Novotného za Alexandra Dubčeka v čele strany. Objevují snahy o reformní proces i bez ohledu na KSČ.“ – snahy o reformy existovaly výrazně dříve než před rokem 1968. „Pracovní doba se na území Československa ve zkoumaném období dlouhodobě příliš nezměnila. 8hodinná pracovní doba byla zavedena už v roce 1918 a v roce 1968 byl poté zaveden 5tídenní pracovní týden. Proběhlo i pár etap zkracování pracovní doby.“ – autorka si protřečí. Navíc autorka opakovaně hledá vnější nebo méně podstatné faktory vývoje mezd, spotřeby atd. bez toho, aby se soustředila na domácí příčiny, které mohly mít větší vliv na zkoumané indikátory (viz zejména s. 52, 55, 72, 74). Mezi tyto faktory patří například povinnost finančně pokrývat potřeby sovětských vojáků v době po srpnu 1968 nebo stagnace nebo pokles hospodářského růstu v zemích východního bloku.

Bod 3.6: Původní problém u představených závěrů stále přetrvává, závěry nejsou podloženy dostatečně rozsáhlým a hlubokým studiem relevantních odborných zdrojů a vlastním autorčiným výzkumem v rámci, něhož by především představila i klíčové faktory a příčiny zkoumaného vývoje životní úrovně. Na základě předložené bakalářské práce bohužel nadále zastávám názor, že autorka ve vybraném tématu neprokázala dostatečnou úroveň odborné erudice.

Popř. ostatní:

Bod 3.1: Při uvážení výše uvedených výtek se domnívám, že vybrané téma nebylo na úrovni bakalářské práce beze zbytku a odpovídajícím způsobem prozkoumáno a analyzováno.

4. Hodnocení formy a stylu práce:

4.1 Jaká je formální úprava práce?	☐	☒	☐	☐
4.2 Jaká je kvalita citací a odkazů? Jsou identifikovatelné zdroje?	☐	☒	☐	☐
4.3 Jaká je stylistická úroveň práce, zejména používání správné ekonomické terminologie?	☐	☒	☐	☐

Slovní hodnocení (několik vět), zejména:

Bod 4.2: Obdobně jako v minulém posudku odkazy na použité zdroje jsou většinou provedeny srozumitelným způsobem. Přesto odkazy na zdroje několikrát v textu (zejména v teoretické části) abscentují nebo jsou na konci celého odstavce, což je nesprávně. Autorka vždy neužívá tamtéž a zkrácené citace, ačkoli je to vhodné. Nejsem si tak jistá, že si autorka osvojila práci s literaturou a její využití v textu.

Popř. ostatní:

Bod 4.1: Formální úprava je na velmi dobré úrovni. Autorka se opět nevyhla několika zaváháním při finální editaci textu (viz také obsah výše). V poznámkách pod čarou je občas zmatečná interpunkce. Nekonzistence se vyskytují se v nich stejně jako v textu. Úvod vždy začíná stranou 1, nikoli (tentokrát) 9. Stejně jako v minulé verzi abstrakt není dostatečně konkrétní a neobsahuje závěry práce, které jsou klíčové. V úvodu opět postrádám jeho základní komponentu, a to je zhodnocení současného výzkumu tématu a příslušné literatury. V seznamu literatury nejsou správně zařazeny některé položky a nejsou zvlášť vyčleněny odborné publikace a odborné studie.

Bod 4.3: Práce je napsána čtivě, odborným stylem. Ekonomické termíny jsou použity správně. Vytkla bych ovšem sporadické gramatické chyby (neshody podmětu s přísudkem) a chybějící nebo přebývající interpunkci.

5. Celkové hodnocení (Nutno uvést konstatování, jestli práce splňuje z hlediska kvality obsahu, rozsahu a formálních náležitostí požadavky z Metodiky NF, zdali je práce doporučena k obhajobě či nikoli. Může být navržena i na zvláštní ocenění apod.):

Ráda bych podotkla, že tento posudek se v mnoha aspektech shoduje s mým prvním oponentským posudkem ze dne 4. 6. 2019. Z toho vyplývá, že podstatná část mých klíčových obsahových výtek nebyla autorkou opravena a práce tak dodatečně nezískala na odborné hodnotě. V některých částech textu autorka odhaluje své hrubé neznalosti základního hospodářského vývoje a jeho procesů v Československu ve vymezeném období.

Proto opět musím konstatovat, že předkládaná bakalářská práce pouze rámcově splňuje obsahové a formální požadavky kladené na tento typ kvalifikačních prací Metodikou pro

Instrukce pro zpracovatele: Autor posudku musí vyplnit slovní hodnocení k vyznačeným bodům, které jsou pro hodnocení práce, zejména u obhajoby, stěžejní, a proto hodnocení musí mít přiměřenou vypovídací schopnost.

Pozn.: způsob klasifikace: 1 = výborně, 2 = velmi dobře, 3 = dobře, 4 = nedostatečně.

psaní bakalářských a diplomových prací na Národohospodářské fakultě Vysoké školy ekonomické v Praze.

Bakalářskou práci hodnotím stejně jako před třemi měsíci, tedy stupněm dobře – nevyhověl. Práci doporučuji pro obhajobu před zkušební komisí. Konečné hodnocení ponechávám na kolektivním posouzení této komise.

6. Otázky a připomínky k obhajobě:

Vzhledem k tomu, že autorka v práci nedoložila své znalosti z mé první otázky v prvním posudku, tato otázka zůstává stejná.

1. Vysvětlete pojmy jako společenská smlouva či pseudo-konzumní společnost, které se váží k období normalizace v Československu.
2. Definujte prosím tzv. Šikovu reformu a období normalizace a zhodnoťte jejich dopad na životní úroveň československého obyvatelstva.

Navržená známka: dobře - nevyhověl

Datum: 4. 9. 2019

.....
Podpis oponenta práce